Elina Pekkarinen, VTT, tutkimuspäällikkö (ma.)
Nuorisotutkimusseura & Nuorisotutkimusverkosto

14.3.2018

Asiantuntijalausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle K 5/2018 Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018 -asiakirjasta

Kiitän mahdollisuudesta lausua työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018 -asiakirjasta. Yleisesti ottaen kertomus on erittäin kattava ja huolellinen esitys, joka sisältää niin kuvauksen lasten asemasta Suomen historiasta tähän päivään kuin kokoavan katsauksen lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin kohdistetuista politiikkatoimista. Lisäksi kertomus sisältää huolellisen analyysin Lapsen oikeuksien sopimuksen ja nykyisen lainsäädännön välisestä suhteesta. Se muodostaa erinomaisen perustan kansallisen lapsipolitiikan rakentamiselle.

Tässä lausunnossa nostan esiin tekijöitä, joita kertomuksessa ei ole riittävästi huomioitu, sekä tekijöitä, jotka työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan olisi syytä erityisesti huomioida kertomusta käsitellessään. Näkökulma painottuu lapsista ja nuorista – ja erityisesti nuorista – tehtyyn tutkimukseen ja tutkimusten esiin nostamiin seikkoihin. Lausunto on jaoteltu siten, että ensin kiinnitän huomiota nuorisoikäisten näkymättömyyteen kertomuksessa, toiseksi nostan esiin nuorten eriarvoistumiskehityksen, kolmanneksi esitän keinoja tukea lapsia ja nuoria nykyisiä rakenteita ja tulonsiirtomekanismeja kehittämällä, neljänneksi otan kantaa alaikäisten vankien asemaan ja viidenneksi esitän kehitysehdotuksen lapsia, nuoria ja lapsiperheitä koskevan tutkimustiedon järkevälle kokoamiselle.

Nuorisotutkimusseura ry.
020 755 2662
toimisto@nuorisotutkimus.fi
www.nuorisotutkimusseura.fi

Nuorisoikäisten näkymättömyys kertomuksessa

Kertomuksessa ei oteta selkeää kantaa siihen, milloin lapsuus loppuu ja nuoruus alkaa. Alle 18-vuotiaita lähestytään kertomuksessa alaikäisinä ja siinä mielessä samassa asemassa olevina. Käytännöissä tulisi nähdä selkeämmin myös alaikäisten eri ikävaiheissa tarvitsemat erilaiset palvelut ja erilaiset mahdollisuudet osallistua heitä koskevista asioista päättämiseen. Tekstissä keskitytään paikka paikoin nuorisoikäisiin, mutta käsittely jää heidän osalta melko vähäiseksi. Nuoriin kiinnitetään huomiota lähinnä ongelmaviitekehyksessä: pohdittaessa velkaantumista[1], mielenterveyden häiriöitä[2], koulupudokkuutta ja syrjäytymistä[3]. **Nuorten arkeen ja palveluihin ei juuri oteta kantaa**, vaikka **nuorisoikä on juuri se vaihe, jolloin moni lapsi putoaa niin arjen kuin palvelujärjestelmän aukkoihin tai välitiloihin**. **Esimerkiksi työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan fokukseen sisältyvät nuorten työllisyys ja eriarvoisuus jäävät kokonaan kertomuksen ulkopuolelle.** Tältä osin kertomusta on täydennettävä.

Kertomus rakentaa melko toivottoman kuvan varhaislapsuudessaan vaurioituneiden nuorten kohtalosta. On totta, että nuorisoikäiset ovat yliedustettuina monissa häiriöpalveluissa. Mielenterveyden ongelmat puhkeavat tavallisesti nuoruusiässä ja erilainen häiriökäyttäytyminen, kuten rikollisuus, on nuorisoikäisillä muita ikäryhmiä yleisempää. Lastensuojelun toimenpiteet kohdistuvat etenkin teini-ikäisiin ja teini-ikäisten lisääntyneet huostaanotot selittävät lähes kokonaan lastensuojelun huostaanottojen määrällisen kasvun. Viimeaikaiset nuorisotutkimukset ovat osoittaneet, että etenkin matalan kynnyksen mielenterveyspalvelut ovat riittämättömät. **Nuoret kokevat eri palveluissa pompottelua luukulta toiselle**, ja haavoittuvimmassa asemassa olevat nuoret, kuten yksin maahan tulleet turvapaikanhakijat ja kodin ulkopuolelle sijoitetut nuoret, kohtaavat itsenäistyessään lukuisia vaikeuksia. Nuorten toimeentulovaikeudet ja asunnottomuus ovat viimeaikaisten tilastojen valossa yleistyneet. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten tilanne on erityisen heikko. Vielä julkaisematon Nuorisobarometri osoittaa, että työttömien nuorten sosiaalinen luottamus on erittäin heikkoa.[4]

Nuoret on pidettävä mukana laadittaessa mahdollista lapsipoliittista strategiaa ja indikaattoreita sen seuraamiseksi. Ihmisen riippuvuus toisista ihmisistä ja ympäröivistä rakenteista ei pääty nuoruusikään ja nuoruudessa koetaan useita kriittisiä siirtymävaiheita, joiden onnistumisella tai epäonnistumisella on kauaskantoisia vaikutuksia koko myöhempään elämään.

Nuorten lisääntyvä ja kasautuva eriarvoisuus

Lukuisat tutkimukset osoittavat, että syrjäytyminen on seurausta monen eri elämänalueen yhtäaikaisesta kuormituksesta. Merkittävä vaikutus on myös ympäröivällä yhteisöllä, jonka ulossulkevat toimenpiteet syventävät syrjäytymisen kierrettä. 20.3.2018 julkaistavan Nuorisobarometrin[5] teemana ovat osaaminen ja koulutus. Nostan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tietoon joitakin keskeisiä tuloksia, jotka on syytä ottaa huomioon kertomusta arvioitaessa.

[1] S. 24.
[2] S. 33.
[3] S. 35.
[4] Kuvio 44 teoksessa Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (tulossa) Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & Nuorisotutkimusverkosto, OKM.
[5] Nuorisobarometri on Valtion nuorisoneuvoston ja Nuorisotutkimusverkoston ja -seuran vuosittain julkaisema haastattelututkimus Suomessa asuvien 15–29-vuotiaiden asenteista ja arvoista. Kyselyyn vastaa vuosittain noin 2000 nuorta. Nuorisobarometria on julkaistu vuodesta 1994 alkaen.

Tuore Nuorisobarometri osoittaa useita eriarvoisuuden mekanismeja, jotka siirtyvät sukupolvelta toiselle. **Vanhempien koulutustaso on yhteydessä vastaajien kouluviihtyvyyteen, koulutusalojen harkintaan ja nuorten sosiaaliseen luottamukseen.** Näillä kaikilla muuttujilla korkeasti koulutettujen vanhempien lapsilla vastaukset olivat myönteisempiä kuin heikosti koulutettujen vanhempien lapsilla. Korkeasti koulutettujen vanhempien lapset kokevat oppivansa muita enemmän erilaisia taitoja niin koulussa kuin koulun ulkopuolella. Matteus-vaikutus toteutuu siis monelta suunnalta: **hyvät asiat kasautuvat koulutettujen vanhempien lapsille**.

Lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa eduskunnalle lapsiperheköyhyys mainitaan useissa kohdissa. Sen sijaan nuorten köyhyyteen kertomus ei liiemmälti kantaa. Tutkimusten mukaan köyhyys heikentää nuorten sosiaalista hyvinvointia monilla tavoin. **Nuorisobarometrissa peräti 40 % vastaajista kertoo jättäneensä harrastuksen aloittamatta, kolmannes kertoo keskeyttäneensä harrastuksen ja neljännes kertoo olleensa tapaamatta ystäviään rahanpuutteen vuoksi.** Luvut ovat nousseet huomattavasti vuodesta 2015. Rahan puute on merkitsevässä yhteydessä tyytymättömyyteen ihmissuhteissa. Tyytyväisyys ihmissuhteisiin taas on voimakkaasti yhteydessä yleiseen elämäntyytyväisyyteen. **Peräti 17 prosenttia Nuorisobarometrin vastaajista kertoi rahanpuutteen vuoksi joutuneensa karsimaan opiskeluvaihtoehtojaan. Koulutuksen keskeyttäneistä nuorista 10 prosenttia kertoi syyksi rahan puutteen.** Nuorten kokema köyhyys köyhdyttää osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia, kaventaa mahdollisuuksien tasa-arvoa ja siirtyy kouluttamattomuuden kautta herkästi seuraavaan sukupolveen.

Mahdollisuuksien epätasa-arvo on nuorten kohdalla traagista, sillä Nuorisobarometri osoittaa, että suomalaisnuoret arvostavat koulutusta ja viihtyvät koulussa. Peräti 82 % vastaajista on samaa mieltä siitä, että koulunkäynti oli peruskoulussa mukavaa ja että opettajat olivat kannustavia ja oikeudenmukaisia. Vielä suurempi osa kokee saaneensa koulusta ystäviä ja olleensa kouluyhteisön jäsen. Nuorisobarometrissa todetaan odotetusti, että koulunsa keskeyttäneillä nuorilla oli muita useammin mielenterveyden ongelmia.[6] Lastensuojelun kanssa tekemisissä olleilla nuorilla oli kielteisiä koulukokemuksia muita vastaajia yleisemmin.[7] Tarkasteltaessa koko peruskouluaikaa, on jonkintasoisia koulukiusaamisen uhrikokemuksia jopa puolella nuorista.

Nuorisobarometrin haastattelujen perusteella peruskoulukokemuksilla, kouluyhteisöllä ja sen vuorovaikutuskulttuurilla on suuria ja pitkäkestoisia seurauksia nuorten koulutuspoluille, työllistymiselle ja hyvinvoinnille. **Ne nuoret, jotka kokivat kuuluvansa kouluyhteisöön ja pitivät koulunkäyntiä mukavana, ovat myöhemmin pärjänneet opinnoissaan hyvin**. **Vastaavasti sekä koulukiusaamisen uhreilla että kiusaavilla on suuri riski jäädä kokonaan koulutuksen ulkopuolelle**. Peruskoulukokemuksilla on vaikutusta paitsi myöhempiin koulupolkuihin, myös elämään laajemmin, sillä myönteiset kokemukset ovat yhteydessä nuorten korkeampaan elämään tyytyväisyyteen. Koulu on merkittävä sosiaalinen yhteisö, joka paitsi opettaa sosiaalisuutta, myös sulkee sen piiristä ulkopuolelle. Vaikeasti tavoitettaville, 117 ns. NEET-nuorelle tehty erillisbarometri[8] osoitti, että **tyytyväisyys elämään on työn ja koulutuksen ulkopuolisilla nuorilla heikkoa**. Erot Nuorisobarometrin perusotokseen ovat erityisen suuria liittyen psyykkiseen terveydentilaan ja taloudelliseen tilanteeseen. Vastausten perusteella **työ- ja koulutuselämän ulkopuolisuuden tunnetta ei**

[6] Haapakorva, Pasi & Ristikari, Tiina & Kiilakoski, Tomi (tulossa) Toisen asteen opintojen keskeyttämisen taustatekijöitä. Teoksessa Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.) Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & Nuorisotutkimusverkosto.
[7] Pekkarinen, Elina (tulossa) Lastensuojelun tarve kytkeytyy kielteisiin oppimiskokemuksiin. Emt.
[8] Anu Gretschel & Sami Myllyniemi (2017): Työtä, koulutus- tai harjoittelupaikkaa ilman olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista – Nuorisobarometrin erillisnäyte/aineistonkeruu. Saatavissa pdf:nä osoitteesta: https://urly.fi/RLT.

kompensoi esimerkiksi antoisa vapaa-aika tai ystävyyssuhteet. Tyytyväisyys on heikkoa niin suhteessa elämään kokonaisuudessaan kuin kaikkiin selvitettyihin elämän osa-alueisiinkin. Vastanneiden nuorten mukaan **ystävien puute ja yksinäisyys ovat suurimpia riskejä syrjäytymiselle**. Vaikka yhteiskunnan on vaikeaa vaikuttaa ihmisten välisiin suhteisiin, tulee huolehtia siitä, että lasten ja nuorten instituutioissa (kuten päiväkodeissa, kouluissa ja nuorten työpaikoilla) osataan tukea lasten ja nuorten keskinäisiä suhteita. Näissä instituutioissa onkin syytä panostaa viihtymiseen ja osallisuuden kokemuksiin.

Koulutuksen saatavuus ja mahdollisuuksien (epä)tasa-arvo

Koulujen lakkauttamiset ovat etenkin syrjäseuduilla johtaneet pitkiin koulumatkoihin, jotka ovat nykyisen lainsäädännön sallimissa rajoissa, mutta lapsen näkökulmasta kohtuuttomia. Koulumatka saa alakouluikäisellä kestää kaksi ja puoli tuntia, yläkoululaisella jo kolme tuntia päivässä. Kouluverkon supistuessa koulumatkat voivat muodostua muuttua huomattavan pitkiksi (Lapsiasiavaltuutettu 2016, 18). Tutkimuksissa on todettu, että yläkouluikäisillä koulumatkaan käytettävä aika hipoo kolmea tuntia. Toisen asteen koulutuksessa matkat saattavat venyä viiteen tuntiin. (Tuuva-Hongisto & Pöysä & Armila 2016, 39–44.) **Toisen asteen ammatillisten oppilaitosten lakkauttamisten ja lukioverkoston karsimisen myötä koulumatkat pitenevät entisestään.**

Korkeakoulujärjestelmän laajentamista koskevassa tutkimuksessa havaittiin, että koulutuksen saavutettavuuden paranemisen myönteiset vaikutukset eivät rajoitu vain niihin ikäluokkiin, jotka olivat nuoria korkeakoululaitoksen levittäytyessä koko Suomeen, vaan myös heidän lapsiinsa (Suhonen & Karhunen 2017). Koulutuksen saavutettavuuden tärkeys ei rajoitu vain korkeakouluihin, vaan koulutuserot voivat syntyä jo varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa. Koulutuksen saavutettavuus on yksi mahdollisuuksien tasa-arvon mittari.

Nuorten rikoksentekijöiden tilanne

Asiantuntijana haluan erikseen nostaa esiin lapsiryhmän, jota koskeva tieto on Lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa esitetty siten, ettei se luo todenmukaista kuvaa kohderyhmän tilanteesta. Tämä ryhmä koostuu nuorista rikoksentekijöistä. Kertomuksen sivulla 197 todetaan, että kansallinen sääntely lapsen kohtelusta rikosprosessin eri vaiheissa vastaa hyvin lapsen oikeuksien sopimuksen vaatimuksia. Tämä sääntely ei välity käytäntöihin. **Suomessa vuosittain noin 50 alaikäistä - 15–18 -vuotiasta lasta - on aikuisten vankilassa tutkintavankeudessa tai suorittamassa ehdotonta vankeusrangaistusta.** Vankeuden kuluessa nuorten mahdollisuudet esimerkiksi koulutukseen ja työssäkäyntiin ovat rajalliset. Käytäntö rikkoo Lapsen oikeuksien sopimuksen 37. artiklaa. Nuorille suunnattua nuorisorangaistusta ei käytännössä sovelleta juuri lainkaan.[9] Rikostaustaisten nuorten työllistyminen vapausrangaistuksen jälkeen on erittäin vaikeaa ja edellyttää viranomaisten ja järjestöjen yhteistyötä. Nuoret kohtaavat useita ennakkoluuloja ja syrjintää yrittäessään kiinnittyä uudestaan yhteiskuntaan.[10] Nuorten rikoksentekijöiden tilanne on otettu käsittelyyn eri ministeriöiden ja asiantuntijatahojen yhteistyönä, mutta se edellyttäisi pikaisia toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi.

[9] Pekkarinen, Elina (2017) Lapset, nuoret ja rangaistukset. Haaste 3:2017.
http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32017/lapsetnuoretjarangaistukset.html (Haettu 9.12.2017)
[10] Pekkarinen, Elina (2018) Muureja ja siltoja rikostaustaisten työelämässä. Haaste 1:2018.
http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12018/muurejajasiltojarikostaustaistentyoelamassa.html

Mahdollisuudet tukea lapsia ja nuoria nykyrakenteista käsin

Kertomuksessa ei oteta kantaa yksittäisiin palveluihin, vaan etenkin II osio kritisoi palvelujärjestelmän sektoroitumista ja eri professioiden valtaa. Palvelujärjestelmä onkin monelta osin jakautunut liian moneen lokeroon, eikä kokonaisuuden hallinta ole kenenkään ulottuvissa. Käynnissä oleva sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus voi parhaimmillaan toteuttaa palveluintegraatiota, mutta pahimmillaan se hajauttaa palvelut entistä sirpaleisemmin kunta- ja maakuntarakenteisiin. **Nuorten palvelut eivät voi rakentua vain perhepolitiikan perustalle, vaan nuorille tulee suunnata erillistä tukea niin opiskelun,**

toimeentulon, työllistymisen kuin asumisen kysymyksiin. Nuorisotyötä ei tule kohdentaa vain etsivään ja erityiseen työhön, vaan tunnustaa sen arvo nuorisokenttää yhdistävänä ja arkeen jalkautuvana toimintana. **Nuorisotyö voisi nykyistä enemmän näkyä esimerkiksi kouluissa aina peruskoulusta toiselle asteelle asti.** Kohdennetussa nuorisotyössä tulisi kehittää nykyistä vahvemmin ryhmälähtöisiä menetelmiä vastaamaan työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten verrattain yleiseen yksinäisyyden kokemukseen.

Nuorisotutkimuksen piirissä tehdyissä tutkimuksissa korostuvat lasten ja nuorten rinnalla kulkevat ihmiset, luottamuksen rakentuminen ja kohtaamisten merkitys. **Ongelmallista on, että nykyisissä palvelurakenteissa lapset ja nuoret kohdataan satunnaisesti, lyhyesti ja yksilökeskeisesti. Myös lapset, jotka ovat kirjaimellisesti järjestelmän sisällä - sijoitettuina lastensuojelulaitoksiin tai sijaisperheisiin - kertovat kohtaamattomuuden kokemuksista ja suoranaisesta kaltoinkohtelusta.**[11] Nykyinen palvelujärjestelmä odottaa remonttia, jossa on luotava edellytykset lasten ja nuorten aitoon ja aikaa vievään kohtaamiseen. Pyrkimykset laajentaa sähköisiä palveluja eivät ota nykyisellään riittävästi huomioon sitä, että **nuorilla on varallisuudesta ja muista syistä johtuen erilainen pääsy sähköisiin palveluihin**. Kaikilla ei ole pöytä- tai kannettavaa tietokonetta, puhelinten mobiilisovelluksissa monimutkaisten asioiden hoitaminen voi olla hankalaa ja kirjastoissa yksityisyys voi vaarantua. Kaikilla nuorilla ei ole automaattisesti tietotekniikan osaamista. Myös riittämätön kielitaito voi vaikeuttaa palvelujen käyttöä. **Sähköinen palvelu sopii mekaaniseen asiointiin, mutta monimutkaisiin tai monitulkintaisiin tilanteisiin se sen sijaan sopii huonosti.** Myös tästä syystä sähköisten palvelujen ohella on oltava mahdollisuus kasvokkaiseen palveluun. Parhaimmillaan erilaiset työmuodot voivat tukea toisiaan ja tavoittaa erilaisia asiakasryhmiä.

Lasten ja nuorten hyvinvointia ei kuitenkaan edistetä vain palvelujärjestelmää uudistamalla, vaan myös tulonsiirroilla ja tulonjakopolitiikalla on merkitystä. Kertomuksessa nostetaan esiin lapsiperheiden köyhyyden lisääntyminen ja tuloerojen kasvu kuluneiden kahden vuosikymmenen kuluessa. **Taloudellinen eriarvoisuus ilmenee nuorisotutkimuksissa ylisukupolvisena pahoinvointina ja näköalattomuutena.**

[11] Pekkarinen, Elina (2017) ”Mä oon ollut tässä asiakirja muitten joukossa” - Koulukodeista aikuistuneiden kokemuksia lastensuojelusta. Teoksessa Sanna Aaltonen & Antti Kivijärvi (toim.) Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina. Helsinki: Nuorisotutkimusseura & Nuorisotutkimusverkosto, 173–198.
Hytönen, K.-M., Malinen, A., Salenius, P., Haikari, J., Markkola, P., Kuronen, M., & Koivisto, J. (2016). Lastensuojelun sijaishuollon epäkohdat ja lasten kaltoinkohtelu 1937–1983. Helsinki, Finland: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita, 2016:22. Retrieved from http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3806-9 Open access

Tutkimuksen ja tiedon haltuunotto - perustetaan viimein tutkimusinstituutti

Kertomuksen useissa kohdissa todetaan[12], että lapsia koskeva tieto on hajanaista ja vaikeasti sovellettavaa. Etenkin lasten ja nuorten ongelmista ja niiden hallinnasta kerätään vain vähän tietoa ja tiedon käyttö on hankalaa, mikä vaikeuttaa paitsi kokonaiskuvan rakentamista myös kustannusvaikuttavuuden tutkimista. Lapsia, nuoria ja perheitä koskevia eri asioita mittaavia indikaattoreita on liikaa, eivätkä ne mittaa oikeita asioita. Esipuheessaan lapsiasiavaltuutettu peräänkuuluttaa tarkoituksenmukaisten indikaattoreiden luomista ja niiden säännöllistä seuraamista, jotta lasten hyvinvointia koskeva tieto olisi nopeasti tulkittavissa. Kertomuksessa todetaan, että tutkimustietoa kokoavan ja yhtenäistävän julkaisutoiminnan ja tutkimusohjelmien tukemisella tiedosta saadaan enemmän apua mm. politiikkaan[13]. Kertomuksessa peräänkuulutetaan monialaisia tutkimushankkeita ja niiden rahoittamista. Kertomuksessa todetaan, että pitkittäistutkimusten puute on ”häpeäksi sivistysvaltiolle”[14].

Allekirjoitan huomion lapsia, nuoria ja lapsiperheitä koskevan tiedon sirpaleisuudesta. Olen itse seurannut tätä kehitystä niin lastensuojelun tutkimuksen, nuorisotutkimuksen kuin lapsuudentutkimuksen näköalapaikoilta[15]. Tällä hetkellä lapsia ja lapsuutta koskeva tutkimus on hajautunut tieteenaloittain eri yliopistoihin ja niissä erillisiin hankkeisiin. Ongelmana on, etteivät rahoittajat rahoita perustutkimusta, joka on välttämätöntä esitetynkaltaisten indikaattoreiden kehittämiselle ja seurantatiedon tuottamiselle. **Tietoa ei kukaan järjestelmällisesti kerää, kokoa ja jalkauta.**

Nuorisotutkimusseuran yhteydessä toimiva Nuorisotutkimusverkosto on osoitus siitä, miten suhteellisen pienellä 1,1 miljoonan euron julkisella rahoituksella voidaan tuottaa merkittävä määrä nuorisoa koskevaa barometritietoa sekä muuta laadullista ja määrällistä yhteiskuntapoliittisesti relevanttia ja aidosti moni- ja poikkitieteellistä tutkimustietoa. Lisäksi Nuorisotutkimusverkosto tunnetaan tapahtumistaan, lausunnoistaan, luottamustoimistaan ja näkyvyydestään mediassa. Myös **lapset ansaitsevat tutkimus- ja tiedontuotantorakenteen, jonka tulisi keskittyä tutkimuksen kokoamiseen, perustutkimuksen tuottamiseen sekä lasten hyvinvoinnin kannalta päivänpolttaviin kysymyksiin, kuten lastensuojeluun.** Lisäksi tutkimusinstituutin tehtäväksi tulisi asettaa lapsibarometrin ja lapsiuhritutkimuksen säännöllinen tuottaminen.

Kertomuksen sivulla 41 todetaan, että ”sosiaali- ja terveysministeri on jo antanut tehtäväksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle valmistella kansallista lapsi- ja perhetutkimuksen instituuttia ja lasten hyvinvoinnin seurantarekisteriä”. Tällaista instituuttia ei tietojeni mukaan ole valmisteilla. Tutkimusinstituutti on viivyttelemättä perustettava. Olen itse ollut mukana luomassa suunnitelmaa tällaisen instituutin perustamiseksi etenkin lastensuojelunäkökulma kärkenä, mutta esitys ei ole edennyt myönteistä vastaanottoa pitemmälle. Instituutti on toteutettavissa nykyisten rakenteiden ja tutkimusosaamisen puitteissa, mikäli se suunnitellaan järkevästi ja sen rahoitus on pitkäjänteistä ja riittävää.

---

[12] Erit. sivut 37–41.
[13] S. 37
[14] S. 37.
[15] Pekkarinen, Elina (2011) Lastensuojelun tieto ja tutkimus – asiantuntijoiden näkökulma. Helsinki: Nuorisotutkimusseura & Nuorisotutkimusverkosto, Lapsuudentutkimuksen seura Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Lastensuojelun Keskusliitto. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lastensuojeluntieto.pdf
Olen työskennellyt Nuorisotutkimusverkostossa vuodesta 2010 ja Lapsuudentutkimuksen seuran puheenjohtajana vuodesta 2013.

Lopuksi

Lopuksi haluan tiivistää lausuntoni keskeiset seikat.

- **Nuorisoikäiset on huomioitava lapsipoliittisessa strategiassa.**
- **Lasten, nuorten ja perheiden eriarvoisuuteen on puututtava.**
- **Nykyisiä rakenteita ja tulonsiirtojärjestelmää on kehitettävä vastaamaan lasten ja nuorten tarpeisiin.**
- **Koulutuksen saatavuutta ei saa vaikeuttaa kouluverkostoa karsimalla.**
- **Alaikäisten vankien tilanne tulee ratkaista viivytyksettä.**
- **Suomeen on perustettava lasten elinolojen ja hyvinvoinnin moni- ja poikkitieteellinen tutkimusinstituutti.**

Lapsiasiavaltuutetun kertomus tekee näkyväksi, miten hajautunutta paitsi lapsia ja nuoria koskeva tieto myös heitä koskeva juridinen ja yhteiskuntapoliittinen säätely on. Kertomuksen valmistelijat ovat eri yhteyksissä esittäneet, että hallitus toisi eduskunnan käsiteltäväksi esityksen laiksi lapsen oikeuksien toimeenpanosta, ja että tämä laki asettuisi säännöskokoelmassa perustuslain ja erityislakien väliin sisältäen ne yleiset säännökset, joilla varmistetaan lapsen oikeuksien toimeenpano ja valvonta YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen hengen mukaisesti kaikissa erityislakien ohjaamissa toiminnoissa. Tätä esitystä voi pitää kannatettavana. Samalla kertomus osoittaa, että nykyisetkään erilaisiin ohjelmiin tai edes lakiin kirjatut käytännöt eivät kaikilta osin ole toteutuneet. Onkin syytä siirtyä kirjoituksista tekoihin.

Helsingissä 14.3.2018

Elina Pekkarinen
VTT, tutkimuspäällikkö (ma.)
Nuorisotutkimusverkosto
Asemapäällikönkatu 1
00520 Helsinki
p. 040 846 86 24
elina.pekkarinen@nuorisotutkimus.fi

Kiitän yhteistyöstä: Sami Myllyniemi, tutkija, Nuorisotutkimusverkosto